

ADAPTAČNÍ OPATŘENÍ & SOCIÁLNÍ FUNKCE VLASTNICTVÍ

JUDR. MARTIN ABEL, MJUR, PH.D.

PŘEKÁŽKY ADAPTACE KRAJINY

- Krajina nutně potřebuje revitalizovat.
- Čl. 7 Ústavy: Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.
- Stát klade překážky: příklad opevnění toku v majetku státu.
- Významná překážka: vlastnictví zemědělské půdy
- Souhlasy vlastníků (známých i neznámých)
- K péči o krajinu se vlastníci mohou zavázat dobrovolně (§ 68-9 ZOPK); smluvní ochrana území (§ 39 ZOPK)



ÚSTAVNÍ OCHRANA VLASTNICKÉHO PRÁVA

Článek 11 LZPS:

(1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

...

(4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

Výsledek: obce/stát provádějí adaptační opatření raději na svých pozemcích. Pozemkové úpravy lze provést jen se souhlasem vlastníků a stojí spoustu energie.



ZEFEKTIVNIT
POZEMKOVÉ
ÚPRAVY !

STÁT MÁ ZAČÍT SÁM U
SEBE !

FINANČNÍ
MOTIVACE
VLASTNÍKŮM !

CLAIM:
ÚSTAVA OBECNĚ NEZAKAZUJE
PROVÁDĚNÍ ADAPTAČNÍCH
OPATŘENÍ BEZ SOUHLASU
VLASTNÍKA PŮDY

ÚSTAVNÍ OCHRANA VLASTNICKÉHO PRÁVA

Článek 11 LZPS:

„(1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

(4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“

Článek 1(2) Dodatkového protokolu č. 1 k EÚLP:

Ochrana vlastnictví „nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem...“

ÚSTAVNÍ OCHRANA VLASTNICKÉHO PRÁVA



Článek 11 LZPS:

„(1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo je chráněno ústavou. Dědění se zaručuje.“

SOCIÁLNÍ FUNKCE VLASTNICKÉHO PRÁVA

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

SROVNEJ: Čl. 14 německé Ústavy (1949)

„Vlastnictví zavazuje. Jeho výkon musí rovněž sloužit obecnému dobru.“

INSPIRACE:

Léon Duguit († 1928): *propriété fonction sociale*; „Ochrana individuálních práv není samoučelem, ale prostředkem k ochraně společenské solidarity a mezilidských vztahů“

Rudolf von Jhering: († 1892) „Žádné absolutní vlastnické právo neexistuje, pokud by se tím snad minilo vlastnictví bez zřetele na zájem společnosti.“

Otto von Gierke († 1921): „Každé právo má své implicitní limity, [...] individualistický pohled na vlastnictví je nebezpečná fikce.“

“

ÚSTAVODÁRCE SE PŘIHLÁSIL K SOCIÁLNÍ KONCEPCI VLASTNICTVÍ: JE JASNĚ ODMÍTNUTA KONCEPCE VLASTNICTVÍ VNÍMAJÍCÍ VLASTNÍKY JEN JAKO ATOMIZOVANÉ JEDINCE, VYCHUTNÁVAJÍCÍ SI NAPROSTO NEZÁVISLÉ VLASTNICTVÍ JAKO "NIČÍM A NIKÝM NEOMEZENÉ PANSTVÍ NAD VĚCÍ".

— *Prof. Zdeněk Kühn*

”

JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

„Ústavní soud připomíná, že návrhovatelka v podstatě zpochybňuje tzv. sociální funkci vlastnictví, která je ve vazbě na obecný zájem v čl. 11 odst. 3 Listiny zdůrazněna. [...] Touto námitkou návrhovatelka vrací diskusi nad povahou vlastnictví nejméně o 150 let zpět do vývojem překonaných poměrů státu jako "nočního hlídače" s pojetím vlastnictví pouze jako výlučného a ničím neomezeného právního panství nad věcí, bez ohledu na to, jaké škody či zátěže může způsobit jiným. Současně se ale vrací k otázkám, které představují vývojovou linii názorů vedoucích k uznání sociální funkce vlastnictví v naší historii. Zde lze poukázat na to, že k rozvoji této funkce přispěl postupně již rakouský ministr financí Emil Steinbach v roce 1878, kdy je zmiňována jeho přednáška Die Pflichten des Besitzes...“ (Pl.ÚS 27/16: Potravinové banky)

Srov. též Pl. ÚS 21/02, Pl. ÚS 34/03, III. ÚS 2956/14, Pl. ÚS 21/17, Pl. ÚS 21/20 aj.

ESLP: V případech úpravy vlastnického práva z důvodu obecného zájmu má zákonodárce široký prostor pro uvážení (O'Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd v. Ireland (stížnost č. 44460/16))

POVINNOSTI VLASTNÍKA PŮDY

(VYBRANÉ)

- Zákon o ochraně přírody a krajiny:
 - Chránit významné krajinné prvky (§ 4 odst. 2)
 - Neměnit krajinný ráz (§ 12 odst. 2)
 - Strpět volný průchod osob (§ 63 odst. 1)
- Zákon o vodách:
 - Chránit vodní poměry (§ 27)
 - Zakázané činnosti v CHOPAV (§ 28)
- Zvláštní povinnosti v ZCHÚ

NUCENÉ OMEZENÍ PRÁV VLASTNÍKA PŮDY

- => omezení založené ne přímo zákonem, ale správním rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy
- Ústavní základ: čl. 11 odst. 4 LZPS: veřejný zájem (\approx dálnice)
- Ochrana přírody: např.: § 66 odst. 1 ZOPK (omezení a zákaz činnosti)
- § 58 ZOPK: finanční náhrada za újmu vzniklou omezením (podle částí III-V ZOPK), např. omezení hospodaření v důsledku povinnosti dodržet zákazy vyplývající z podmínek ochrany zvláště chráněných druhů
- Účelem narovnání právního postavení vlastníka

VEŘEJNÝ ZÁJEM VS. OBECNÝ ZÁJEM

- Oba režimy nelze (!) rozlišovat podle toho, zda zákon předvídá poskytnutí náhrady: „zákonodárce může ve své libovůli přiznat náhradu i za opatření, která by byla v obecném zájmu“ (soudce NSS T. Kocourek)
- Čím se tedy liší omezení v obecném zájmu (čl. 11 odst. 3) od nuceného omezení ve veřejném zájmu vždy za náhradu (čl. 11 odst. 4)?
- Nikdo neví.
- Návrhy: intenzita zásahu (T. Kocourek; III. ÚS 950/17; Běrzinš proti Lotyšsku); podnikatelské záměry vs. jiné (IV. ÚS 652/06: stavba malé vodní elektrárny, § 60 VodZ); distribuovatelnost zájmu (doktrína společného dobra - common good)
- Nemusíme se shodnout na všeobecné definici. Postačí nám praktické rozlišení v kontextu adaptačních opatření.

POVAHA ZÁJMU NA ADAPTAČNÍCH OPATŘENÍCH

OBECNÝ NEBO VEŘEJNÝ?

1. Lidské zdraví, příroda a životní prostředí jsou jako jediné výslovně vyjmenovány jako limity vlastnického práva v čl. 11(3).
 2. Ochrana (konzervace) obecného zájmu (ekologie, památky) vs. prosazení veřejného zájmu většiny (železnice, přehrada apod.)
 3. Adaptační opatření nesleduje podnikatelský záměr investora.
 4. Benefity z veřejného zájmu lze distribuovat mezi konkrétní skupinu uživatelů (dálnice), z obecného zájmu nikoli (všichni dnes, příští generace, příroda obecně).
- => Povinnost strpět adaptační opatření založená přímo zákonem může představovat omezení (úpravu) vlastnického práva z důvodu obecného zájmu podle čl. 11 odst. 3.

ÚSTAVNÍ POŽADAVKY NA ZÁKONODÁRCE

Billboardy: omezení bylo zvoleno „racionálně, jasně a ve vztahu k napadeným ustanovením předvídatelně“ (Pl. ÚS 21/17)

Neobstálo by omezení s takovou intenzitou, kterou lze přirovnat k odebrání majetku či znemožnění věc užívat (Běrzinš proti Lotyšsku, ve věci č. 73105/12)

NÁVRH ZMĚNY ZÁKONA

V SOULADU S ÚSTAVNÍM PRÁVEM VLASTNIT

1. Obecná
2. Zákonná
3. Povinnost vlastníka
4. Neobhospodařované zemědělské půdy
5. Strpět odstranění melioračních zařízení, budování tůní, poldrů, mezí a jiných opatření, kterými se krajina uvádí do stavu před rokem 1948, resp. zvyšuje odolnost krajiny vůči změně klimatu



Díky za vaše připomínky či podporu.

martin.abel@amo.cz

LinkedIn:

